

Повремено читање коментара на ове текстове лоша је навика којом су ме онедавно заразили неки пријатељи. Има ту свега, у распону од вероватно не баш сасвим заслужених похвала до, надам се, још незаслуженијих критика и увреда. Нађе се и занимљивих опаски. У сваком случају, искуство поучно и трауматично. Елем, у коментару на један од својих фебруарских текстова прочитао сам интересантну оцену. Очито резигниран исходом тек завршених председничких избора, један читалац је написао нешто у стилу – све је то што говорите углавном тачно и истинито (мислим да се радило о критици кампање страха и покушајима да се председнички избори накнадно представе као референдум о безусловном приступању Европској унији), али зашто то нисте тако јасно рекли раније, него тек сада, када је све завршено.

Строго гледано, читалац није био у праву. Као прво, никада није «све завршено». Као друго, поштено говорећи, доста оштро сам говорио и раније. Треће, не мислим да аналитичар, поготово усред предизборне кампање, треба отворено да агитује за ову или ону опцију – а што, опет, нипошто не значи да не треба да има свој став, или да, по принципу «сви су драги», мора да се клања на све четири стране, механички расподељујући похвале и покуде лево и десно. Но, упркос својој формалној нетачности, поменути коментар ми је помогао да освестим, односно да се подсетим на један важан политички и социјално-психолошки принцип који делује свуда око нас и који, баш зато што је тако свеприсутан, обично остаје неприметан и недовољно упада у очи.

Јесте ли некад размишљали зашто је, не рачунајући оне директно погођене, тако мало људи 1989. било јавно против Милошевића, или 2001. против ДОС-а? Зашто је тако мизерно мало тзв. правних стручњака и аналитичара 2002. јавно осудило избацавање из парламента читаве – и то највеће – посланичке групе и зашто су гласови против ванредног стања 2003. били тако тихи? Зашто су се до пре годину дана у српској јавности и српским медијима ретко чуле критике на рачун НАТО пакта и зашто је дословно до јуче Европска унија имала статус свете краве, а њено проблематизовање било третирано као озбиљан сиптом политичке непаметности и «самоизолације» из круга друштвене елите?

На ум одмах падају ситни интереси, страх и цензура, али то је само део објашњења. Наравно да је врло често реч о интересу и страху, но, проблем је ипак мало сложенији. Ради се о једном комплексном механизму који је саткан од мешавине уверења, навике, интереса, инерције и опортунизма. Као и природној људској склоности да се мало измакне пред елементарном непогодом, односно, да се прикључи и приклони ономе што

личи на победничку политичку бујицу. Сем ако нисте баш мазохиста или егзибициониста, веома је тешко пливати против доминантне струје и «духа времена». И зато је много лакше и пријатније поверовати у то да се заиста верује у оно у што нам, заправо, одговара да верујемо. Или да се, под изговором како «то није наша ствар», пред актуелном лавином мало уклонимо, а своје неслагање одложимо за боља времена.

У Србији већ годинама делује прећутни савез, такорећи «света алијанса» медија, елите и тзв. струке око неупитности и безалтернативности српског европског курса. Чак ни око територијалног интегритета, нечег што би у свакој иоле нормалној земљи било напосто подразумевано, нема ни приближно толиког консензуса. Ви у Србији имате најмање једну озбиљну странку (плус још неколико мањих) која мисли да је територијални интегритет земље мање битан од визних олакшица и европских интеграција, а немате дословно ниједну која би, на пример, била отворено против уласка у ЕУ.

На неким медијима – кажем «неким» само зато што их је, нажалост, више од оног једног на који сте сви одмах помислили – дакле, на неким медијима овај евроентузијазам поприма обресе право фанатизма и евро-хистериче. И то чак и онда када улог нису овако важни, да не кажемо баш историјски избори.

Треба бити поштен и признати да су Хрвати имали далеко већи консензус око Превлаке (Крајину, Книн и Вуковар да и не помињемо) него ми око Косова. А Превлака је ипак само једна гомила камења на улазу у Боку Которску. На свом «европском путу» Хрвати готово да нису имали већу препреку од Анте Готовине и понеке горке пилуле у односима са суседном Италијом и Словенијом. Па опет њихови медији имају делеко објективнији, нијансиранији, критичкији и интелигентнији став према Европској унији него што је то случај у данашњој Србији. И нисам приметио да се њихова државна телевизија рекламира као медијски сервис «европске Хрватске».

Али народу је, каже се, потребна нека идеја, неки позитиван циљ, нешто у шта ће веровати и ка чему усмеравати своје тежње. Признајем да ту има извесне истине и зато, ево, као програмску националну формулу предлажем стару и некако већ прилично заборављену народну мудрост – У се, и у своје кљусе! Признајем да то можда није превише атрактивна парола са којом се добијају избори, али сам сигуран да је то дословно једина егзистенцијална и политичка платформа са којом и на којој се – можда – још може спасити држава и овај слуђени народ који, рекао бих, и даље није у потпуности свестан несреће која га је задесила и погибелји која му непосредно прети.